

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 11 grudnia 2017 r.

Pozycja 271

POSTANOWIENIE z dnia 21 czerwca 2017 r. Sygn. akt Ts 148/16*

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Małgorzata Pyziak-Szafnicka,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej S.A. w sprawie zgodności:

art. 110 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 164, ze zm.) z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

1) nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w zakresie badania zgodności art. 110 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 164, ze zm.) w zakresie, w jakim nie określa on przesłanek wydania wypisu aktu notarialnego osobie innej niż wskazana w art. 110 § 1 tej ustawy, z 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

2) odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w zakresie badania zgodności art. 110 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 164, ze zm.) w zakresie, w jakim stanowi on, że postanowienie sądu okręgowego zobowiązujące notariusza do wydania wypisu aktu notarialnego osobie innej niż wskazana w art. 110 § 1 tej ustawy nie podlega zaskarżeniu, z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 11 lipca 2016 r. (data nadania) S.A. (dalej: skarżąca) sformułowała dwa zarzuty. Po pierwsze, że art. 110 § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 164, ze zm.; dalej: prawo o notariacie) w zakresie, w jakim „nie reguluje w sposób precyzyjny przesłanek rozstrzygnięcia sprawy w przedmiocie wydania wypisu aktu notarialnego osobom innym niż strony tego aktu lub osoby, dla których zastrzeżono w akcie prawo otrzymania wypisu, a także ich następcy prawni”, tj. osobom innym niż wskazane w art. 110 § 1 prawa o notariacie,

*Postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z 26 października 2017 r. sprostowano oczywistą omyłkę pisarską.

jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 i art. 2 Konstytucji. Po drugie, że art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim „wyłącza dopuszczalność zaskarżenia (...) postanowienia sądu okręgowego w przedmiocie wydania wypisu aktu notarialnego osobom innym niż strony tego aktu lub osoby, dla których zastrzeżono w akcie prawo otrzymania wypisu, a także ich następcy prawni”, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Postanowieniem z kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w K. zobowiązał notariusza B.O. z Kancelarii Notarialnej w K. do wydania wnioskodawcy – sp. z o.o., sp.k. w W. – wypisu aktu notarialnego z września 2012 r. Z kolei postanowieniem z kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w K. odmówił sporządzenia uzasadnienia tego orzeczenia, ze względu na jego niezaskarżalność.

Skarżąca twierdzi, że art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim nie określa przesłanek wydania wypisu aktu notarialnego osobom innym niż wskazane w art. 110 § 1 tej ustawy „nie spełnia (...) podstawowych wymagań sprawiedliwości proceduralnej”, a przez to narusza prawo do sądu, oraz zasadę pewności prawa (art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji). Jak bowiem podkreśliła, „jednostka nie jest w stanie przewidzieć, w jakich sytuacjach wypis aktu notarialnego, który może zawierać informacje wrażliwe dla danego podmiotu, których podmiot ten nie chce ujawniać nieoznaczonym osobom, a w przypadku osób fizycznych także podlegające ochronie dane osobowe, zostanie na podstawie niezaskarżalnego postanowienia sądu wydany osobie trzeciej”. O przesłankach rozstrzygnięcia strona dowiadyuje się więc jedynie z ustnych motywów uzasadnienia. Naruszenie swych konstytucyjnych praw, w sposób przedstawiony wyżej, skarżąca wiąże z prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r. Zakwestionowany w skardze art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność zaskarżenia powyższego postanowienia, narusza natomiast prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz zaskarżanie orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, a także zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji). Orzeczeniem, w którym – zdaniem skarżącej w sposób ostateczny rozstrzygnięto o tych prawach – jest postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 27 lipca 2016 r. (doręczonym pełnomocnikowi 3 sierpnia 2016 r.) pełnomocnik skarżącej został wezwany do uzupełnienia braków formalnych skargi, tj. do wyjaśnienia, jakie wolności lub prawa skarżącej (wyrażone w postanowieniach Konstytucji wskazanych w *petitum* wniesionej do Trybunału skargi konstytucyjnej) – i w jaki sposób – zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresach określonych w skardze. Pełnomocnik skarżącej został także zobowiązany do wyjaśnienia, czy na postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r. skarżąca wniosła zażalenie, a także doręczenia pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia i wniesienia skargi oraz reprezentowania skarżącej w postępowaniu przed Trybunałem.

W piśmie procesowym złożonym w Trybunale 10 sierpnia 2016 r. (data nadania) pełnomocnik skarżącej odniósł się do zarządzenia.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

(Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane skargą skarżącego nie zostało zakończone do 3 stycznia 2017 r., tzn. dnia wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona wymagania przewidziane w ustawie oraz nie zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy o TK.

3. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna w zakresie badania zgodności z Konstytucją art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim nie określa on przesłanek do wydania wypisu aktu notarialnego osobie innej niż wskazana w art. 110 § 1 tej ustawy, spełnia przesłanki przekazania jej do merytorycznej oceny.

3.1. Skargę konstytucyjną sporządził adwokat, który przedłożył pełnomocnictwo szczególne do sporządzenia tego środka prawnego.

3.2. Skarżąca wyczerpała przysługującą jej drogę prawną, ponieważ postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r. jest prawomocne i nie przysługują od niego żadne zwyczajne środki zaskarżenia.

3.3. Skarżąca dochowała trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 ustawy o TK. Postanowienie Sądu Okręgowego w K., w którym sąd ten zobowiązał notariusza do wydania wypisu aktu notarialnego osobie niewskazanej w art. 110 § 1 prawa o notariacie zostało bowiem wydane w kwietniu 2016 r., a skarga została złożona 11 lipca 2016 r.

3.4. Zakwestionowanemu w skardze art. 110 § 2 prawa o notariacie – w zakresie, w jakim nie określa on przesłanek do wydania wypisu aktu notarialnego osobie niewskazanej w art. 110 § 1 tej ustawy – skarżąca zarzuciła naruszenie prawa do sądu oraz zasady pewności prawa (art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji).

3.5. W ocenie Trybunału skarżąca prawidłowo określiła przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK), wskazała, jakie przysługujące jej konstytucyjne prawa i w jaki sposób zostały – jej zdaniem – naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK), a także należycie uzasadniła sformułowane w skardze zarzuty (art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK).

3.6. Skoro złożona skarga w zakresie, w jakim jej przedmiotem jest art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim nie określa przesłanek do wydania wypisu aktu notarialnego osobie niewskazanej w art. 110 § 1 tej ustawy spełnia wymagania przewidziane w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w ustawie o TK, a nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 59 ust. 1 pkt 2-4 ustawy o TK, to zasadne było nadanie jej dalszego biegu.

4. Skarga konstytucyjna w zakresie w jakim, przedmiotem zaskarżenia jest art. 110 § prawa o notariacie w zakresie, w jakim stanowi, że postanowienie sądu okręgowego zobowiązujące notariusza do wydania wypisu aktu notarialnego osobie innej niż wskazana

w art. 110 § 1 tej ustawy nie podlega zaskarżeniu, nie spełnia wymogów formalnych, co przesądza o konieczności odmowy nadania jej dalszego biegu.

4.1. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 53 ust. 2 pkt 1 ustawy o TK, obowiązkiem skarżącego jest dołączenie do skargi orzeczenia wydanego na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów i prowadzącego do niedozwolonej ingerencji w sferę konstytucyjnie chronionych praw podmiotowych, których naruszenie zarzuca skarżący. Niespełnienie tego warunku, podobnie jak oczywista bezzasadność skargi, skutkuje odmową nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

4.2. Skarżąca zakwestionowała art. 110 § 2 prawa o notariacie w brzmieniu: „Za zgodą stron lub na podstawie prawomocnego postanowienia sądu wojewódzkiego [obecnie okręgowego], w którego okręgu znajduje się kancelaria notariusza, wypis aktu notarialnego może być wydany także innym osobom. Sąd orzeka w tym przedmiocie w trybie postępowania nieprocesowego, po wysłuchaniu stron aktu notarialnego, jeżeli stawią się na wezwanie. Postanowienie sądu wojewódzkiego [obecnie okręgowego] nie podlega zaskarżeniu”.

4.3. Skarżąca poddała ten przepis kontroli Trybunału w zakresie, w jakim „wyłącza [on] dopuszczalność zaskarżenia (...) postanowienia sądu okręgowego w przedmiocie wydania wypisu aktu notarialnego osobom innym niż strony tego aktu lub osoby, dla których zastrzeżono w akcie prawo otrzymania wypisu, a także ich następcy prawni”. Zdaniem skarżącej art. 110 § 2 prawa o notariacie, we wskazanym zakresie, bez żadnego uzasadnienia narusza prawo do sądu, prawo do zaskarżania decyzji i orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, a także zasadę dwuinstancyjności postępowania oraz demokratycznego państwa prawnego. Orzeczeniem, w którym sąd orzekł o tych prawach, jest – jak wskazała w skardze (s. 3) – postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r.

4.4. Trybunał zauważa, że orzeczenie to dotyczy odmowy sporządzenia uzasadnienia postanowienia z kwietnia 2016 r., tj. orzeczenia, w którym Sąd Okręgowy w K. zobowiązał notariusza do wydania wnioskodawcy wypisu aktu notarialnego, którego stroną była skarżąca. Sąd nie rozpatrywał zażalenia na to postanowienie (takiego skarżąca nie złożyła), jego wywoły dotyczące tego, czy skarżącej przysługiwał taki środek zaskarżenia, prowadzone były wyłącznie w kontekście istnienia obowiązku sporządzenia uzasadnienia. Innymi słowy, orzeczenie, które skarżąca wskazuje jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji (tj. wykluczające zażalenie od postanowienia z kwietnia 2016 r.), nie dotyczyło środka zaskarżenia, lecz uzasadnienia postanowienia wydanego na rozprawie. Choć kwestie te są ze sobą powiązane, to jednak orzeczenie to nie spełnia przesłanki określonej w art. 79 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienie TK z 11 września 2015 r., sprawa Ts 130/15, OTK ZU nr 6/B/2015, poz. 705). Jak wielokrotnie wskazywał w swoim orzecznictwie Trybunał, konstrukcja skargi konstytucyjnej przyjęta w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz w ustawie o TK wymaga uzyskania przez skarżącego ostatecznego orzeczenia opartego na zaskarżonym przepisie, którego wydanie doprowadziło do aktualizacji (konkretyzacji) naruszenia przysługujących mu konstytucyjnych wolności lub praw. Oznacza to, że w wypadku kwestionowania zgodności z Konstytucją unormowania wyłączającego możliwość zaskarżenia danego rozstrzygnięcia sądu lub innego organu konieczne jest uzyskanie orzeczenia o odrzuceniu niedopuszczalnego z mocy prawa środka odwoławczego. Dopiero z takim rozstrzygnięciem można bowiem wiązać naruszenie prawa do zaskarżenia orzeczenia (zob. postanowienie TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35).

4.5. Skoro skarżąca nie przedstawiła rozstrzygnięcia, w którym sąd, na podstawie zaskarżonego przepisu, orzekł ostatecznie o prawach skarżącej określonych w art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji, to wniesiona skarga nie spełnia podstawowego warunku wynikającego z art. 79 ust. 1 Konstytucji. Wydanie merytorycznego orzeczenia jest więc w tym zakresie niedopuszczalne.

4.6. Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżąca kwestionuje konstytucyjność art. 110 § 2 prawa o notariacie w zakresie, w jakim stanowi on, że postanowienie sądu okręgowego zobowiązujące notariusza do wydania wypisu aktu notarialnego osobie innej niż wskazana w art. 110 § 1 tej ustawy nie podlega zaskarżeniu.

5. Niezależnie od powyższego Trybunał zwraca uwagę na to, że zgodnie z art. 394 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) na postanowienie o odmowie uzasadnienia postanowienia przysługuje zażalenie, którego, jak wynika z analizy materiału dowodowego znajdującego się w aktach skargi, skarżąca nie złożyła. Jeśliby więc przyjąć za skarżącą, że orzeczeniem, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji jest postanowienie Sądu Okręgowego w K. z kwietnia 2016 r., to skardze należałoby odmówić nadania dalszego biegu z powodu niewyczerpania drogi prawnej, o której mowa w art. 77 ust. 1 ustawy o TK.

W związku z tym Trybunał postanowił jak na wstępie.